

Eucharistieviering met koormuziek uit een bepaalde periode

zondag 3 december 2023, 10:00 uur

Periode: 1274 tot 1600

Introïtus: Gregoriaans

Missa Faisant Regretz – J. des Prez

Motet 1: Nesciens Mater – Jean Mouton

Motet 2: Canite tuba – G.P. da Palestrina

In het jubileumjaar 2023/2024, waarin we vieren dat er 750 jaar geleden voor het eerst koorzang in de Sint-Jan klonk, zal steeds op de eerste zondag van de maand speciale aandacht gegeven worden aan een stijlperiode uit de afgelopen 750 jaar koorzang. Deze week staat muziek uit de Renaissance centraal met de polyfonie van Josquin, Mouton en Palestrina.

Josquin des Prez, geboren rond 1450 en overleden in 1521, was de voornaamste exponent van de polyfonisten uit de Franco-Vlaamse school, die het muzikale speelveld in Europa volledig bepaalden. In de illustere rij van componisten uit de Renaissance was Josquin de Grootmeester onder de Meesters. Maarten Luther noemde hem 'der Noten Meister', 'de noten moeten doen wat hij met hen voorheeft, de andere zangmeesters doen wat de noten hun opleggen'. Ondanks zijn eigenzinnige en lastige karakter, betaalde de Italiaanse adel een fortuin voor zijn muzikale diensten. De nadruk die Josquin legt op het gezongen woord, brengt de (religieuze) emotie op indringende wijze over bij de luisteraar. Het is muziek waarbij de luisteraar zich direct betrokken voelt.

De Missa Faisant Regretz is een voorbeeld van een parodie-mis, waarbij de componist bestaande muziek als basis gebruikt voor een nieuwe compositie. Dat werd destijds niet gezien als plagiaat maar juist als een eerbetoon aan gerespecteerde componisten. Bovendien werd de interesse van de luisteraar gewekt door fragmenten uit bekende 'hits' in een nieuw jasje te steken.

De Missa Faisant Regretz is gebaseerd op een wereldlijk chanson 'tout a pour moy' van de Engelse componist Walter Frye of van de componist Gilles Binchois uit de Nederlanden.

Tout a par moy, affin qu'on ne me voye, Si tresdolant que plus je ne pourroye, je me tiens seul comme une ame esbahie faisant regretz de ma dolente vie et de Fortune qu'ainsy fort me guerroye.	Geheel alleen, zodat niemand mij opmerkt, Zo droevig, een groter verdriet is niet te vinden, sluit ik mij af, als een verstoorde ziel betreur ik mijn leven, vol van smarten, en het lot dat mij zo heftig toetakelt.
--	---

In de mis toont Josquin zich de ware meester in het gebruik van materiaal uit dit chanson. Het karakteristieke 'Faisant Regretz' motief zult u vandaag in diverse gedaantes vele malen voorbij horen komen.

Naast het materiaal van het chanson gebruikt Josquin ook elementen uit de XIe Gregoriaanse mis, in de superius (bovenstem) in het Kyrie en Gloria. Het hoogtepunt van muzikale architectuur is het laatste Agnus Dei. Hierin citeert de superius de complete melodie van het chanson. De tenor (lage middenstem) zingt verschillende keren het 'faisant regretz' motief. Tegelijkertijd klinkt in de Altus (hoge middenstem) het "tout a par moy", het openingsmotief van het chanson. Ondanks deze vele

herhalingen, werpt Josquin telkens weer nieuw licht op het materiaal; een eindeloze variatie vol uitdrukingskracht, die geen moment verveelt.

Jean Mouton leefde van 1459 tot 1522. Hij was een Frans componist die beroemd geworden is door zijn motetten, die tot de meest verfijnde uit die tijd golden. Hij was ook de leermeester van Adriaan Willaert, een van de oprichters van de Venetiaanse school. Nesciens Mater is een meesterlijk achtstemmig Mariamotet, uitgewerkt als een quadrupelcanon: een opeenstapeling van vier tweestemmige canons. Een compositorisch hoogstandje dus! Mouton laat twee vierstemmige koren met elkaar in dialoog gaan. In sommige passages komen alle groepen samen.

Nesciens mater virgo virum,
peperit sine dolore
salvatorem saeculorum,
ipsum regem angelorum;
sola virgo lactabat,
ubere de caelo pleno.

Zonder een man te bekennen
bracht de moeder en maagd
de Heiland der eeuwen voort, zonder pijn;
deze koning der engelen
zoogde zij, de maagd alleen,
haar borsten gevuld door de hemel.

Giovanni Pierluigi da Palestrina leefde van circa 1525 tot 1594. Hij was een Italiaans componist uit de late Renaissance die een grote invloed heeft gehad op de katholieke kerkmuziek. Hij schreef in zijn leven meer dan 100 missen en 250 motetten. We volstaan vandaag met een korte beschrijving van Palestrina en het motet 'Canite tuba'. Op zondag 3 maart 2024, als zijn Missa Papae Marcelli in de Sint-Jan klinkt, zullen we uitgebreider stilstaan bij Palestrina en zijn verdiensten voor de kerkmuziek in het bijzonder.

Canite tuba is een feestelijk 5-stemmig motet geschreven voor de vierde zondag van de Advent. Het bestaat uit twee delen waarvan de Schola Cantorum alleen het eerste deel zal zingen. In het motet wordt de komst van de Verlosser aangekondigd met trompetgeschal. "Canite tuba", laat de trompet klinken. "Veni, Domine, et noli tardare": kom Heer, en stel uw komst niet langer uit.

Maartje Coolen